

بررسی اعتیاد در نزد دختران نوجوان و نقش آموزشی پلیس زن برای پیشگیری از آن

تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۱۰/۳
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۱۲/۱۵

اکرم علیمردانی^۱
علی احتشامی^۲

چکیده

وابستگی به مواد اعتیادآور در هر سنی توانایی هر فرد را در ایفای نقش مؤثر در جامعه، تحت تأثیر قرار می‌دهد. اما در دوره نوجوانی و جوانی، دختران در مقابل پیامدهای مواد مخدر آسیب پذیرترند. این وابستگی در سال‌های اخیر در میان زنان بیش از گذشته مشاهده شده است.

در مقاله حاضر برای سنجش نظر پاسخ‌دهندگان در خصوص نقش آموزشی پلیس زن در پیشگیری از گرایش دختران نوجوان به مواد اعتیادآور، از روش پیمایشی با استفاده از یک پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. این پرسشنامه با بیست گویه تنظیم و با مراجعه حضوری، میان ۱۵۳ تن از دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی یکی از مناطق شمال شهر تهران توزیع و پس از جمع‌آوری اطلاعات، تجزیه و تحلیل شده است.

مهم‌ترین نتایج حاصل از این تحقیق عبارت‌اند از: (۱) به رغم ضرورت به‌کارگیری پلیس زن در پیشگیری از ابتلا به مواد مخدر، در زمان حاضر پلیس زن این نقش را به شایستگی ایفا نمی‌کند. (۲) پلیس زن منبعی درخور اعتماد برای دریافت اطلاعات است که بهترین راه تخصیص این اطلاعات برگزاری کلاس‌های آموزشی است. (۳) دریافت اطلاعات برای دختران نوجوان در خصوص مواد مخدر کاملاً ضروری است و متأسفانه منابع جاری در این زمینه بسیار محدود و البته کم‌تر از حد مطلوب است. این در حالی است که داده‌ها نشان داد، وضعیت مصرف مواد مخدر در بین پاسخ‌دهندگان به ترتیب قرص اکستاسی ۲۱٪، شیشه ۱۲٪، حشیش ۶٪ و سایر مواد مخدر (تریاک، هروئین و کراک) ۱ تا ۴٪ می‌باشد و به اذعان جامعه آماری حضور آموزشی پلیس زن در ایفای نقش پیشگیرانه در مدارس می‌تواند کاملاً مؤثر باشد.

کلید واژه‌ها: پیشگیری از اعتیاد، اعتیاد دختران نوجوان، پلیس زن، آموزش پلیس زن

(۱) عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی

(۲) عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی

مقدمه

بر اساس قانون تشکیل نیروی انتظامی، از جمله وظایف اصلی و ذاتی پلیس، مبارزه با مواد مخدر است. در همین قانون هدف از تشکیل پلیس زن نیز پاسخ‌دهی به نیازها و جلوگیری از آسیب‌پذیری دو طبقهٔ عظیم جامعه و گرایش آنان به بزه اشاره شده است. این دو طبقه عبارت‌اند از کودکان و زنان. پلیس زن در تحقق اجرای کامل این وظیفه، موظف است تا نیازهای این طبقات را بسنجد و برای پیشگیری از آسیب آنان، برنامه‌ریزی کند. برای رسیدگی به این نیازمندی‌ها، پلیس زن همواره وظیفهٔ خود می‌داند که با برقراری ارتباط کامل انسانی و عاطفی با خانواده‌ها زمینهٔ گرایش کودکان و زنان را به بزه‌های معمول شده در جامعه کم‌رنگ و محدود سازد و با همدلی با این دسته در پیشگیری از بزهکاری و بزه‌سازی این دو طبقه مؤثر واقع شود. البته با توجه به استقرار امنیت در جامعه که به نحوی بر عهدهٔ پلیس گذاشته شده است، در صورت ارتکاب بزه توسط این دو طبقهٔ عظیم، پلیس زن با رویکرد و وظیفهٔ مبارزه‌ای که قانون‌گذار برای او تعریف کرده است، وارد عمل می‌شود و از امنیت جامعه دفاع و برای احقاق حقوق شهروندان اقدام می‌کند.

با ترسیم دو وظیفهٔ مذکور برای پلیس زن، مشخص می‌شود که یکی از دغدغه‌های مهم در پیشگیری از وقوع جرم، پیش‌بینی آموزش‌های صحیح است. البته این موضوع هر اندیشه‌ورز و محقق را در این زمینه به تفکر وامی‌دارد که ضوابط و شرایط طراحی آموزش صحیح را بررسی نماید. از این روست که نقش پلیس زن در طرح آموزش‌ها با نفوذ در کانون خانه محرز و مؤثر می‌شود، تا تأثیری به یادماندنی در اذهان اعضای خانواده بر جای بگذارد.

طرح مسئله

«غرق کردن نسل جوان در فسادهای گوناگون و اعتیاد به مواد مخدر و سکر آور سیاست اجرا شدهٔ استعمار و استکبار است.» مقام معظم رهبری
(<http://farsi.khamenei.ir/news>)

گرایش به مواد اعتیادآور از جمله بزرگترین مشکلات در اغلب کشورها محسوب می‌شود؛ در کشور ما نیز به سبب شیوع این مواد به علل گوناگون، گرایش به مواد اعتیادآور در طبقات گوناگون از نظر جنسیتی و سنی دیده می‌شود. ارگان‌های گوناگونی درگیر مقابله با مواد مخدر و اعتیادآور هستند. پلیس نیز یکی از این ارگان‌هاست که در زمینه پیشگیری و مبارزه با مصرف این مواد مسئولیت دارد.

زنان و کودکان دو گروه از گروه‌های جامعه هستند که تشکیل پلیس زن نیز از جمله رده‌های پلیس با هدف خدمت‌رسانی به این دو طبقه از جامعه است. نقش پلیس زن قبل از وقوع جرم آگاهی بخشی و پیشگیری و پس از وقوع جرم، رسیدگی و مقابله با آن در بین این طبقات است. جوانان و نوجوانان به علت شخصیت کنجکاو و گذر از دوران بلوغ و بحران‌های روحی این مقطع از زندگی خود، یکی از آسیب‌پذیرترین گروه‌های جامعه در مواجهه با جرایم و عوارض مرتبط با مواد مخدر و اعتیاد به‌شمار می‌روند. نانسی گیلیگان (۱۹۸۲) در تحقیقی نشان داده است که دختران به جای اینکه در طول نوجوانی اعتماد به نفس بیشتری داشته باشند، اغلب آنان دچار خود کم بینی و اعتماد به نفسی ضعیف می‌شوند. گیلیگان دریافت که دختران نوجوان در کنار مواجهه و مشاهده فقدان قدرت اجتماعی - فرهنگی زنان، خود نیز نوعی افتراق و گسستگی میان آنچه می‌دانند و آنچه فکر می‌کنند مطلوب است، تجربه می‌کنند. سال‌های نوجوانی را می‌توان در قالب مراحل نوجوانی اولیه، میانی و پایانی تقسیم‌بندی نمود، که هر یک از این مراحل چالش‌ها و موقعیت‌های خاص خود دارد. (قادری، ۱۳۸۸)

به سبب تغییرات بنیادینی که در اوایل نوجوانی رخ می‌دهد، این سال‌ها پرمخاطره و دشوار است، لذا ضروری است مورد توجه خاصی قرار گیرد. با این توضیح کوتاه مشخص می‌شود که از جمله مهم‌ترین وظایف پلیس زن پیشگیری از گرایش دختران نوجوان به استعمال مواد مخدر و سوء استعمال داروهای

اعتیادآور است. لذا این سؤال اساسی مطرح می‌شود که: اعتیاد در نزد دختران مورد بررسی چگونه است؟ و نقش آموزشی پلیس زن در پیشگیری از آن چیست؟ هدف از اجرای این تحقیق نگاهی اجمالی به وضعیت دختران مورد بررسی از نظر اعتیاد به مواد مخدر و نقش آموزشی پلیس زن در پیشگیری از آن است.

ضرورت و اهمیت تحقیق

در اوایل دهه هفتاد شمسی برای نخستین بار بحث پیشگیری از جرم در ایران مطرح شد، حال آنکه پیش از آن نیز، اصل ۱۵۶ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران پیشگیری از جرم را از جمله وظایف قوه قضائیه در نظر گرفته بود. پیشگیری از جرم به معنای عام آن فقط از عهده قوه قضائیه بر نمی‌آید، پس نیازمند همکاری همه ارگان‌ها، به ویژه پلیس است. اما نکته‌ای که نباید از آن غافل شد، اینکه ما در فرهنگ کنترل جرم در ایران، بیشتر با فرهنگ کیفری مأنوس هستیم؛ بنابراین تا امروز بیشتر پلیس را در قالب پلیس کیفری، پلیس ضابط و پلیس قهرآمیز می‌شناسیم؛ از سوی دیگر نظام عدالت کیفری کشورمان نیز فاقد مدلی جامع در مقوله بزه کاری است و باید هرچه سریع‌تر این مدل، با توجه به تنوع جرایم، بزه‌کاران و بزه‌دیدگان طراحی شود (حیدری، ۱۳۸۷، ص ۷۵).

رفته رفته با گذشت زمان و توسعه و گسترش شهرها، تأسیس مؤسسات و کارخانه‌ها و سازمان‌های گوناگون، عواملی همچون خانواده که در گذشته بار سنگین تعهدات تربیتی را بر عهده گرفته بود، خاصیت و نفوذ خود را به میزان چشم‌گیری از دست داده است. از این رو سایر نهادهای اجتماعی، از جمله پلیس می‌تواند در امر آموزش نقشی اساسی داشته باشد؛ به خصوص در آموزش مفاهیمی که منجر به کاهش ابتلای افراد جامعه به جرم و بزه کاری می‌شود. در این پژوهش تلاش شده است تا به بررسی نقش آموزشی پلیس زن پرداخته شود.

مبانی نظری

دختران نوجوان

اکثر دختران نوجوان با تنگناهای روزانه روبرو هستند. این تنگناها که شامل فشارهای ناشی از بلوغ جنسی نیز می‌شود، در میان گذاشتن آن با دیگران و حتی والدین دشوار است؛ اگرچه برخی از والدین ممکن است خود تجارب مشابهی در این زمینه داشته باشند، اما بیشتر آنان قادر به مشاهده جهانی نیستند که دختران خود در آن زندگی می‌کنند (آگیلار، ۱۹۸۸).

عوامل جامعه‌شناختی - فرهنگی، روان‌شناختی و فیزیولوژیک در قالب عوامل خطرزا یا در نقش مؤلفه‌های حمایتی مرتبط با مواد مخدر عمل می‌کنند. در هر مرحله از نوجوانی، تأثیر مواد مخدر بر دختران نوجوان با بزرگسالان متمایز است، از این‌رو نباید با دختران نوجوان همانند بزرگسالان برخورد کرد (کندل، ۱۹۸۷). از آنجا که نوجوانان از لحاظ رشد و تکامل با زنان بزرگسال فرق دارند، ضروری است با اتخاذ تدابیر آگاهانه نیازهای آنان را برطرف کرد (رحیمی موقر، ۱۳۸۳، ص ۱۲).

نوجوانان گروهی نامتجانسی هستند و دختران در مراحل گوناگون در این گروه سنی مسائلی متمایز دارند که باید با آن مقابله کنند. در سراسر این دوره دختران با تکالیفی چون تثبیت شخصیت جوانی، توسعه روابط بیرون از خانواده و صمیمیت و دوری در قالب ساختار خانواده روبرو هستند. با توجه به اینکه در کشورما دختران در فرهنگی پرورش می‌یابند که ارزش فراوانی برای انسجام خانواده قائل است، پیروی از اهداف و پی‌جویی روابط بیرونی ممکن است در قالب نادیده گرفتن خانواده تلقی شود (قادری، ۱۳۸۸، ص ۴۰).

خطوط و مرز میان کودکی و نوجوانی به روشنی مشخص است، ولی فرق میان نوجوانی و بزرگسالی مبهم و نامشخص است. به رغم رشد عاطفی و ذهنی ناکافی به‌گونه‌ای فزاینده جوانان به لحاظ قانونی و اجتماعی، بزرگسال تلقی می‌شوند.

واضح است که دختران در مقایسه با پسران نوجوان هم سال خود زودتر رشد یافته- اند، با وجود این تحقیق، نانسی گیلیان (۱۹۸۲) اظهار داشته است که دختران به جای اینکه در طول نوجوانی اعتماد به نفس بیشتری داشته باشند، اغلب دچار خودکم بینی می‌شوند (قادری، ۱۳۸۸، ص ۶۲).

سال‌های نوجوانی را به علت چالش‌ها و موقعیت‌های خاص می‌توان در این سه قالب وصف کرد:

مراحل اولیه، میانی و پایانی

مراحل اولیه نوجوانی: سنین دوازده تا چهارده سالگی

اکثر دختران در این سنین با از دست دادن امنیت دوران کودکی، جهت رسیدن به بلوغی کاذب و نیز برای کاهش عواطف دردآور اوایل نوجوانی به مصرف مواد مخدر گرایش می‌یابند. تغییرات پیوسته موجود در بخش‌های زندگی با فرآیند ایده‌آل‌زدایی^۱ از مرحله کودکی به نوجوانی وارد می‌شوند؛ در این سنین نوجوانان به جای پیروی و تبعیت از والدین در تعریف مفاهیم و بازخورد، وابسته به هم‌سالان و فرهنگ عامه می‌شوند. فقدان اطمینان در خودشناسی ممکن است خلأیی ایجاد کند که در نظر ایشان مواد مخدر می‌تواند آن را پر کند و به عنوان مسکن و آرام‌بخش به آنان این تصور را بدهد تا از احساسات اضطراب بپرهیزند. از طرفی استفاده از مواد مخدر توهم بزرگسال شدن، استقلال و جسارت را که سه مسئله مهم برای نوجوانان است، پدید می‌آورد.

جای خرسندی است که مداخلات موفقیت‌آمیز در این سنین از پدید آمدن شروع مصرف مواد مخدر و داروهای اعتیادآور به نحوی چشم‌گیر جلوگیری می‌کند، بنابراین توصیه کردن و راهنمایی دربارهٔ مضرات استفاده از مواد مخدر و مخاطرات ناشی از سوء استعمال داروهای اعتیادآور، کاری درست است (لیدل و داکوف، ۱۹۹۸).

مراحل میانی نوجوانی: سنین پانزده تا شانزده سالگی

در این مقطع از نوجوانی، دختران از نظر روان شناختی یکپارچه‌ترند و تجربیات بیشتری برای انطباق با تغییرات روان شناختی، اجتماعی و جسمی خود دارند. در این سنین دختران ترجیح می‌دهند تا با گروه هم‌سالان خود مواد مخدر یا داروهای اعتیادآور مصرف کنند نه با گروه‌های بزرگ‌تر، حال آنکه پسران عکس آن عمل می‌کنند (دونوان، ۱۹۹۶).

مراحل پایانی نوجوانی: سنین هفده تا هیجده سالگی

در این سنین دختران نوجوان بار دیگر وارد تغییرات بزرگی می‌شوند، احساس بزرگ شدن و توانایی تصمیم‌گیری مستقل و حتی دور از هم سن و سال‌ها در این دوره به اوج خود می‌رسد.

اعتیاد و نوجوانان

در همهٔ جوامع، نوجوانان آسیب پذیرترین طبقه در برابر پدیدهٔ مهلک اعتیاد هستند. به طور کلی دوران نوجوانی دورانی پرکشمکش و اغلب دشوار در زندگی هر فرد به‌شمار می‌آید و فقدان شرایط مناسب برای گذر از چنین مرحلهٔ حساسی سبب پدید آمدن آسیب و بزه اجتماعی، نظیر اعتیاد، می‌شود. نوجوانان پویا و جست‌وجوگر - حتی نوجوانان پاک- به لحاظ کنجکاوی ممکن است به راه‌های انحرافی سری بزنند؛ بنابراین زمینه‌های انحراف و بزه اجتماعی به شکل بالقوه در نوجوانان دیده می‌شود و قرار گرفتن هر نوجوان در محیط نامساعد، زمینه‌ساز گرفتاری وی خواهد بود.

علل و زمینه‌های اعتیاد

همیشه وقتی صحبت از زمینه‌های اعتیاد به میان می‌آید، علل فردی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و غیره نمایان می‌شود، اما باید ببینیم کدام دسته از این علل و عوامل ممکن است در گرایش نوجوانان به اعتیاد مؤثرتر باشد.

عوامل فردی

نوجوانان در دورانی از زندگی به سر می‌برند که از نظر جسمی، روانی و اجتماعی وضعی خاص دارند. «غرور و در عین حال خود کم بینی»، «خودخواهی و در عین حال نوع دوستی»، «کنجکاوای در عین بی‌خیالی»، «عشق ورزیدن به دنیا در عین پوچ انگاری»، «افسردگی‌های بی‌علت در لحظات شادی» ویژگی‌های دوران نوجوانی است که موجب بروز فشارها و طوفان‌های روحی می‌شود (رحیمی موقر، ۱۳۸۳، ص ۲۳)

عوامل اجتماعی

خانواده: جریان اختلاف بین پدر و مادر، سستی و ضعف در تربیت خانوادگی، فقدان سرپرستی نوجوانان به شکل متعارف، رفتار والدین با فرزندان (محبت بیش از حد یا کمبود محبت و بی‌توجهی و غیره) طلاق و از هم پاشیدگی نظام خانواده، اعتیاد یکی از والدین یا نزدیکان و عواملی نظیر آن، چه بسا بر گرایش نوجوانان به مواد مخدر تأثیرگذار باشد.

جامعهٔ دوستان: بزرگ‌ترین جامعه‌ای که نوجوانان با دوستان خود در آن به سر می‌برند، مدرسه است، مدرسه ممکن است نقش بسیار بزرگی در سازندگی شخصیت نوجوان ایفا کند. مخصوصاً زمانی که والدین در اقدامات تربیتی فرزندان خود به نحوی شکست خورده‌اند، چه بسا مدرسه با ایفای نقش صحیح، این شکست را جبران نماید. درست است که زمان حضور نوجوانان در مدرسه کم‌تر از منزل است، اما محیط مدرسه اعم از مربیان، معلمان و هم‌شاگردی‌ها بسیار تأثیرگذارتر از محیط منزل است؛ اگر جامعهٔ هم‌سالان در مدرسه جامعه‌ای سالم باشد و مربیان نقشی مثبت در قبال نوجوانان ایفا نمایند، در جلوگیری از گرایش آنان به مواد مخدر و دیگر آسیب‌های اجتماعی بسیار مؤثر خواهد بود. البته معاشرت با جامعهٔ هم‌سالان ناسالم، به همان اندازه تأثیری منفی بر فرد خواهد داشت.

وسایل ارتباط جمعی: دنیا به مفهوم «دهکدهٔ جهانی» زایندهٔ ارتباطات اجتماعی از طریق وسایل ارتباط جمعی است. وسایلی که ابزاری برای ابلاغ پیام‌ها و بیان افکار

و عقاید از آنها استفاده می‌شود. وسایل ارتباط جمعی اگر محدود به وسایلی می‌شد که در کنترل سازمان‌ها و نهادهای کشور کاربرد دارد، قطعاً حداقل در جمهوری اسلامی ایران نگرانی در میان نبود، اما نوجوان با استفاده از وسایل ارتباط جمعی گسترده جهانی اعم از ماهواره و اینترنت وارد دهکده جهانی می‌شود و با ارتباط با جامعه حاضر در این دهکده با وضع آنان آشنا می‌شود و البته از آن تأثیر می‌پذیرد. بررسی‌ها نشان داده است که برنامه‌های ناسالم استعمارگران با اهداف شوم در این وسایل ارتباط جمعی، خطر گرایش نوجوانان به اعتیاد را بسیار افزایش می‌دهد (کمپبل، ۲۰۰۹).

عوامل فرهنگی

از جمله مهم‌ترین عوامل فرهنگی مؤثر بر گرایش نوجوانان به مواد مخدر، کم سوادی یا بی سوادی والدین ایشان است. منظور از سوادی، دانش خواندن و نوشتن نیست. ناآگاهی والدین از انواع مواد مخدر و تأثیرات آن نوعی بی سوادی است؛ حتی اگر آنان تحصیلات عالی هم داشته باشند (هارد، ۱۹۸۰).

پیشگیری از اعتیاد

- مراحل پیشگیری

پیشگیری به سه نوع اولین^۱، دومین و سومین تقسیم می‌شود. پیشگیری اولین بر تأخیر انداختن یا بازداری از تجربه مصرف مواد توسط افراد عادی متمرکز است و هدف آن جلوگیری از میزان بروز و شیوع هر روند نامطلوب است. در پیشگیری دومین، افرادی مدنظرند که پس از مصرف مواد کماکان علائم بیمار گونه‌ای نشان نداده‌اند، اما در معرض خطر ابتلا به اعتیاد هستند. به عبارت دیگر، هدف پیشگیری ثانویه غربال کردن و درمان معتادان در مراحل اولیه است. در پیشگیری سومین،

1. primary prevention

متوقف ساختن یا کند کردن جریان پیشرفت هر بیماری، فرایند مسئله و پیامدهای آن است، حتی اگر حالت و وضع اصلی همچنان ادامه یابد (مهریار و جزایری، ۱۳۷۷). شواهد پژوهشی گویای این واقعیت است که به منظور جلوگیری از بروز آسیب‌های اجتماعی و ارتقای سطح بهداشت روان، اجرای پیشگیری ضرورت دارد.

- پیشگیری اجتماعی

این شکل از پیشگیری بر اجرا و تخصیص برنامه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، رفاهی و غیره برکاهش زمینه‌های جرم تأکید دارد. پیشگیری اجتماعی چه‌بسا به صورت مکمل پیشگیری فردی، عمل کند. در پیشگیری اجتماعی همهٔ نهادهای دولتی و غیر دولتی نقش دارند، زیرا پیشگیری قضایی و پلیسی منحصراً پاسخ‌گو نیست. رویکرد پیشگیری اجتماعی تلاش می‌کند تا با شناخت هرچه بیشتر زمینه‌های بزهکاری و جرم، ارزش‌ها و هنجارهای درست را در ذهن افراد جا دهد (محمدنسل، ۱۳۸۶). لذا با عنایت به موارد یاد شده به منظور افزایش تاثیر فعالیت‌های پیشگیرانه، بهترین گروه، اجتماع کودکان، نوجوانان و جوانان هستند، به ویژه دختران جوان که به نوعی در آینده پایه‌گذاران رکن اصلی جامعه، یعنی خانواده‌ها به شمار می‌روند، زیرا در صورتی که فعالیت‌های اجرا شده نتیجه بخش باشد شاهد تأثیر ماندگار آن نه فقط در نسل جدید، بلکه در نسل‌های آیندهٔ جامعه نیز خواهیم بود.

- رویکردهای مطرح در پیشگیری از سوء مصرف مواد مخدر

از انواع رویکرد می‌توان به رویکردهای زیر اشاره کرد:

رویکرد اطلاع رسانی^۱ (افزایش اطلاعات): برای سال‌ها، رویکرد اطلاع رسانی دیدگاه حاکم بر پیشگیری بوده است. نکتهٔ کلیدی این رویکرد متمرکز بر اطلاعات مربوط به داروشناسی^۲ و پیامدهای زیان آور جنبی مصرف مواد متمرکز است. این رویکرد، بر مبنای نظریهٔ عقلانی رفتار انسان پی‌ریزی شده است، به این معنا که سوء

1. information dissemination
2. pharmacology

مصرف مواد ممکن است به علت فقدان آگاهی کافی درباره پیامدهای آسیب رساننده مصرف مواد باشد. بنابراین، اطلاع رسانی و افزایش آگاهی درباره مخاطرات مصرف مواد سبب می‌شود، که افراد احتمالاً شیوه‌های منطقی‌تری در مواجهه با این مسئله برگزینند (گزارش جهانی مواد^۱، ۱۹۹۷). ابزارهای مورد استفاده در این رویکرد عبارت‌اند از: نشریه، کتابخانه، پوستر، آگهی‌های خدمات عمومی، نمایش فیلم و سخنرانی. فرض اصلی این رویکرد (برانگیختن ترس^۲) در واقع تولید ترس در افراد در برابر پیامدهای خطرناک مصرف مواد، که می‌تواند رفتار اجتنابی را در آنان پدید آورد (بوتین، ۱۹۹۷).

بدیهی است، رویکرد پیشگیری مبتنی بر اطلاع رسانی، منحصرأ منجر به کاهش یا اجتناب از سوء مصرف مواد نمی‌شود؛ رویکرد اطلاع رسانی بدون توجه به سایر عوامل، از جمله طیف وسیعی از عوامل شناختی، نگرشی، شخصیتی، داروشناختی و رشدی که در تولید، تداوم یا نگاهداری سوء مصرف مواد دخیل‌اند، چندان مؤثر نخواهد بود.

رویکرد آموزش عاطفی^۳: در حالی که رویکرد اطلاع رسانی بر آموزش واقعیت‌ها و پیامدهای منفی مصرف مواد تأکید دارد، رویکرد آموزش عاطفی بر نیاز روان شناختی افراد متمرکز است. رویکرد آموزش عاطفی بر تحول اجتماعی و شخصی افراد تأکید می‌کند. تمرکز بر مؤلفه‌های تحول^۴ (=تحول اجتماعی و شخصی) به منظور غلبه بر ضعف‌هایی است که گمان می‌رود خطر سوء مصرف مواد را افزایش می‌دهد. آموزش ویژگی‌هایی همچون عزت نفس، خودآگاهی، تصمیم‌گیری مسئولانه، بهبود روابط معین فردی از طریق آموزش ارتباط عاطفی، افزایش توانایی افراد برای کامروا ساختن

-
- 1 world drug report
 2. fear arousal
 3. affective education
 4. developmantal components

نیازهای شخصی از طریق نهادهای اجتماعی مطرح، از ویژگی‌های این رویکرد است (اسماعیلی، ۱۳۸۹، ص ۱۰۱).

- برنامه آموزش برای پیشگیری از سوء مصرف مواد

برنامه آموزشی مهارت‌های زندگی ژیلبرت، ج بوتوین^۱ از دانشگاه کرنل، در سال ۱۹۹۷ برای پیشگیری از سوء مصرف سیگار در نوجوانان طراحی شد. پس از آن نیز برای پیشگیری از سوء مصرف الکل و مواد مورد بهره‌برداری قرار گرفت. در این برنامه آموزش مهارت‌های زندگی از سه قسمت تشکیل شده است:

۱- آموزش مهارت‌های شخصی، شامل بهبود تصمیم‌گیری، تفکر انتقادی، مقاومت در برابر جاذبه تبلیغات، مقابله موثر با اضطراب اجتماعی و تکنیک‌های تغییر خود؛

۲- آموزش مهارت‌های اجتماعی شامل مهارت‌های ارتباط کلامی و غیر کلامی، شناخت علل سوء تفاهم‌ها و راه‌های اجتناب از آن و مهارت چگونگی ابراز وجود؛

۳- آموزش مربوط به مواد مخدر یا آموزش مهارت‌های مربوط به مشکل سوء مصرف که شامل:

دادن اطلاعاتی درباره میزان شیوع فعلی سوء مصرف مواد، پیامدهای کوتاه مدت و بلند مدت سوء مصرف و مهارت‌های مقاومت و نه گفتن به پیشنهاد مصرف‌کنندگان مواد است (بوتوین و همکاران، ۱۹۹۷).

- راه‌های پیشگیری از اعتیاد نوجوانان

با توجه به اینکه نوجوانان از آینده سازان هر کشور به شمار می‌روند، گرایش آنان به استعمال مواد مخدر یا سوء استفاده از داروهای اعتیادآور زنگ خطری برای خانواده‌ها و دولتمردان محسوب می‌شود و هوشیاری آنان را در این زمینه می‌طلبد. پس برای کاهش این گرایش‌ها و پیشگیری از آن، باید همیشه به فکر تدابیر و اتخاذ راه‌ها و روش‌های درمانی و پیشگیرانه باشند.

راه‌های زیر بنایی:

بسیاری از تدابیر برای ریشه کنی اعتیاد در جامعه تدابیری اساسی است که با جامعه هدف ارتباط مستقیم ندارد و برای از بین بردن اعتیاد در همه طبقات باید استفاده شود؛ از جمله این راه‌حل‌ها می‌توان به این موارد اشاره نمود:

- مبارزه وسیع، گسترده و همه جانبه بر ضد قاچاق مواد مخدر؛
- از بین بردن فقر، کاهش فاصله‌های طبقاتی و نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی؛
- توزیع عادلانه ثروت در جامعه، رفع مشکل بیکاری و مهار تورم؛
- جلوگیری از تراکم جمعیت در محله‌های فقیرنشین و کم درآمد؛
- ریشه کن نمودن بی سواد و نا آگاهی‌های عمومی (اسماعیلی، ۱۳۸۹).

اقدامات در زمینه خانواده‌ها

درمان و زدودن آسیب‌های خانوادگی جهت تولید ثبات در بنیان خانواده چه‌بسا مشکلات ناشی از آن را نیز از بین ببرد؛ در این زمینه این اقدامات مورد انتظار است:

- لزوم استفاده از مشاوران خانواده؛ به خانواده‌ها برای رفع مشکلات فرزندان و آموزش جهت جلوگیری از نزاع‌های خانوادگی و جلوگیری از پدیده شوم طلاق در خانواده‌ها؛
- آموزش روابط احترام‌آمیز بین والدین و فرزندان؛
- آموزش ارزش‌های معنوی و اجتماعی به خانواده‌ها؛
- آموزش به خانواده‌ها جهت رسیدگی به شرایط روحی و اخلاقی فرزندان، با توجه به ویژگی‌های خاص تربیتی هر دوره از رشد روان جسمی فرزندان؛
- آموزش اجتماعی و تربیتی به خانواده‌ها جهت ارتقای سطح فرهنگ خانواده‌ها و تولید حس مسئولیت والدین در قبال فرزندان؛

- آموزش برقراری روابط صمیمی در خانواده و مدرسه جهت جلوگیری از طرح مشکلات به دوستان ناباب توسط نوجوانان؛
- همکاری نزدیک بین خانواده‌ها، مدارس و مراکز مبارزه با انحرافات اجتماعی و سایر مراکز پرورشی و تربیتی؛
- آموزش سجایای نیک اخلاقی به نوجوانان به همت والدین؛
- علاقه‌مندسازی نوجوانان به مطالعه به ابتکار والدین؛
- تولید اعتماد به نفس در فرزندان به همت والدین و مربیان و معلمان (باقری، ۱۳۸۸).

اقدامات در زمینه آموزش و پرورش

آموزش و پرورش نه منحصر به یک وزارتخانه، بلکه به معنای عام خود، یعنی تعلیم و تربیت، باید از طرق گوناگون به نحوی باشد که راهی برای بیدارسازی نسل نوجوان و جوان و خانواده پیدا کند، تا به این طریق بتوان از انحراف این نسل به سمت بزه‌های اجتماعی جلوگیری کرد:

- آموزش همراه با پرورش برای ترجیح منافع اجتماعی بر منافع خود توسط کودکان و نوجوانان؛
- همکاری و همدلی با نوجوانان دانش‌آموز و اهمیت دادن و شخصیت بخشی به آنان جهت تولید حس مسئولیت در قبال خانواده و جامعه؛
- لزوم دادن مشاوره در زمینه روان‌شناسی و مددکاری اجتماعی در مدارس جهت رفع مشکلات عاطفی اخلاقی و خانوادگی دانش‌آموزان؛
- آموزش دانش‌آموزان در زمینه زبان‌های مصرف مواد مخدر در مدارس؛
- تدوین محتوای کتب درسی در جهت کمک به زدودن انحرافات اجتماعی و بالآخر اعتیاد، و همچنین در جهت رشد و شکوفایی استعداد انسانی نوجوانان؛

و البته رسیدگی به مشکلات معلمان و تولید انگیزه در آنان تا امیدوار و علاقه‌مند به حرفه خود باشند و در امر آموزش و پرورش نهایت تلاش خود را به کار برند. و مدرسه را خانه دوم دانش آموز تلقی کنند.

اقدامات در زمینه رسانه‌های گروهی

از جمله راه‌های آموزش همگانی استفاده از رسانه‌های گروهی به ویژه رادیو و تلویزیون است. اگر به این ابزار نگاه مدرسه‌ای و دانشگاهی شود و نقش آموزش و پرورش از طریق این رسانه‌ها به باور عمومی برسد، با استفاده از آن می‌توان نقشی مهم در آگاه‌سازی جامعه در زمینه‌های گوناگون ایفا نمود، از قبیل:

- عرضه برنامه‌های متنوع رادیو تلویزیونی در زمینه مضرات مصرف مواد مخدر، به‌ویژه در نوجوانان؛
- تخصیص برنامه‌های رادیو و تلویزیونی و انتشار مقالات ارزنده و جالب در روزنامه‌ها و مجلات جهت آموزش به والدین در تحقق رفع نقص کمبود تربیتی نوجوانان؛
- آموزش استفاده سودمند از اوقات فراغت به ابتکار رسانه‌های همگانی؛
- آموزش ارزش‌های اجتماعی و اخلاقی از طریق رسانه‌های همگانی؛
- انتشار کتب و مجلات متناسب با گروه سنی مخاطبان، به ویژه زندگی‌نامه شخصیت‌های بزرگ و راز موفقیت آنان؛
- آموزش همگانی درست از طریق رسانه‌های گروهی در جهت طرد و نپذیرفتن افرادی که اعتیاد را ترک کرده یا درصدد ترک اعتیاد هستند؛
- تهیه و گزارش از قربانیان اعتیاد به مواد مخدر، جهت عبرت سایر افراد جامعه، به ویژه نوجوانان؛

اقداماتی در زمینه اوقات فراغت

همیشه نوجوانان برای پرکردن اوقات فراغت خود و برنامه‌ریزی برای آن دچار مشکلاتی بوده‌اند که راهنمایی آنان برای این امر به همت بزرگ‌ترها و اجرای راه‌های

مناسب برای استفاده از این اوقات، چه بسا فرصتی بسیار مناسب بسازد و البته فقدان برنامه‌ریزی صحیح، آن را به آسیب و تهدیدی جدی تبدیل می‌کند.

اقدامات خاص در زمینه مبارزه با مواد مخدر

از جمله علل مهم اعتیاد در بین طبقات گوناگون و به ویژه نوجوانان، در دسترس بودن مواد مخدر است، بنابراین کنترل و در دسترس نبودن مواد مخدر از جمله راه‌های پیشگیری از اعتیاد شناخته شده است (اسماعیلی، ۱۳۸۹).

روش اجرای تحقیق:

در این تحقیق برای سنجش نظر پاسخ‌دهندگان در خصوص نقش پلیس زن در پیشگیری از گرایش دختران نوجوان به مواد اعتیادآور، از روش پیمایشی با استفاده از ابزار پرسش‌نامه محقق ساخته استفاده شده‌است. این پرسشنامه بیست گویه با توزیع در سه محور دارد، که به ترتیب درج شده در جدول شماره یک است.

جدول شماره (۱): محورهای مورد توجه در ابزار تحقیق

ردیف	محورهای مورد توجه	پرسش‌های مرتبط
۱	سنجش اطلاعات جامعه آماری از مواد مخدر و انواع آن	۱-۹
۲	منابع فعلی تأمین کننده اطلاعات مربوط به مواد مخدر و مناسب‌ترین منبع از نظر جامعه آماری	۱۰-۱۳
۳	نقش فعلی پلیس زن در پیشگیری از ابتلا به مواد مخدر و آثار سوء مصرف آن و انتظار جامعه آماری از پلیس زن در این خصوص	۱۴-۲۰

جامعه آماری این تحقیق، دانش آموزان دختر مقطع پیش دانشگاهی یکی از مناطق آموزش و پرورش شمال شهر تهران به تعداد ۱۵۳ تن بوده‌اند، پژوهش‌گر پس از هماهنگی‌های لازم با مبادی ذی‌ربط، ضمن مراجعه حضوری به مراکز پیش دانشگاهی مورد پژوهش و توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه‌های مورد نظر درخصوص جمع‌آوری اطلاعات اقدام کرده و به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته است. نکته درخور توجه در توزیع پرسشنامه ناآشنایی جامعه آماری با پلیس زن و نقش آن در

مأموریت‌های پلیسی بوده که بی‌شک به رغم توجیهات اولیه، در پاسخ دهی به شماری از پرسش‌ها تأثیر گذار بوده است.

- توصیف داده‌ها :

جدول شماره (۲): میزان آشنایی پاسخ دهندگان با انواع مواد مخدر

درصد	فراوانی	میزان آشنایی
۲۲/۸۷	۳۵	کاملاً
۵۰/۹۸	۷۸	کمی
۱۲/۴۲	۱۹	اصلاً
۳/۲۷	۵	بی‌پاسخ
۱۰۰	۱۵۳	جمع

نزدیک به سه چهارم (۷۳/۸۵ درصد) از پاسخ گویان با مواد مخدر آشنایی داشته‌اند. این آشنایی در حد کامل (۲۲/۸۷) یا کم (۵۰/۹۸) بوده است. (هرچند این آشنایی الزاماً به معنای پرهیز از مخاطرات استفاده از مواد مخدر و عوارض سوء مصرف آن نبوده است.)

وضع مصرف مواد مخدر از طریق پاسخ دهندگان نیز مورد سنجش قرار گرفته و نتایج حاصل در جدول شماره سه خلاصه شده است:

جدول شماره (۳): وضع مصرف مواد مخدر در بین پاسخ دهندگان

نوع مخدر	مصرف کرده اند		مصرف نکرده اند		بی جواب	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
تریاک	۱/۹۶	۱۳۹	۹۰/۸۴	۱۱	۷/۱۸	۱۱
هروئین	۰/۶۵	۱۴۲	۹۲/۸۱	۱۰	۶/۵۳	۱۰
کراک	۲/۶۱	۱۳۷	۸۹/۵۴	۱۲	۷/۸۴	۱۲
حشیش	۳/۹۲	۱۳۶	۸۸/۸۸	۱۱	۷/۱۸	۱۱
شیشه	۷/۸۴	۱۲۷	۸۳	۱۴	۹/۱۵	۱۴
قرص اکستازی	۱۳/۷۲	۱۲۴	۸۱/۰۴	۸	۵/۲۲	۸

قرص های اکستازی، شیشه و حشیش موادی هستند که بیشترین مصرف را بین جامعه آماری داشته اند. این سه ماده جزو مواد اعتیادآوری محسوب می شوند که مضرات آن برای عموم کمتر آشکار شده است و عمدتاً آنها را موادی کم ضرر می دانستند. با توجه به اطلاعات یاد شده ضرورت آشنایی دختران نوجوان با آثار سوء مواد اعتیادآور ضروری است و توجه به پیشگیری از شیوع مصرف آن باید در دستور کار سازمان های مسئول قرار گیرد.

جدول شماره (۴): وضع مصرف سیگار در بین پاسخ دهندگان

مصرف سیگار	فراوانی	درصد
بسیار زیاد	۱۰	۶/۵۴
یک تا سه بار	۱۷	۱۱/۱۱
مصرف نکردن	۱۲۶	۸۲/۳۵
بی پاسخ	۰	۰
جمع	۱۵۳	۱۰۰

اکثر پاسخ دهندگان به میزان ۸۲/۳۵ درصد از سیگار استفاده نکرده اند و ۱۷/۶۵ درصد از پاسخ دهندگان، تجربه استعمال سیگار را داشته اند. از این عده، ۶/۵۴ درصد از پاسخ دهندگان از مصرف کنندگان بسیار زیاد سیگار بوده اند.

جدول شماره (۵): میزان آشنایی پاسخ دهندگان با عوارض استعمال مواد مخدر

درصد	فراوانی	میزان آشنایی
۱۵/۶۸	۲۴	کاملاً
۳۹/۲۱	۶۰	کمی
۴۱/۸۳	۶۴	اصلاً
۳/۲۶	۵	بی پاسخ
۱۰۰	۱۵۳	جمع

۵۴/۸۹ درصد از پاسخ دهندگان با عوارض استعمال مواد مخدر آشنایی دارند، هرچند فقط ۱۵/۶۸ درصد از آنان میزان آشنایی خود را کامل توصیف کرده‌اند و ۳۹/۲۱ درصد اذعان داشته‌اند که این میزان آشنایی تا محدود بوده است.

جدول شماره (۶): ضرورت کسب اطلاعات مرتبط با مواد مخدر از نظر پاسخ

دهندگان

درصد	فراوانی	ضرورت کسب اطلاعات
۶۴/۷۰	۹۹	کاملاً لازم است
۲۶/۷۳	۴۱	کمی لازم است
۷/۸۴	۱۲	اصلاً لازم نیست
۰/۶۵	۱	بی پاسخ
۱۰۰	۱۵۳	جمع

داده‌های یادشده نشان می‌دهد که ۶۴/۷۰ درصد پاسخ دهندگان معتقدند که کسب اطلاعات برای آنان کاملاً لازم است. درصد افرادی که اعتقاد دارند که ضرورتی به کسب اطلاعات مرتبط با مواد مخدر، ندارند؛ فقط ۷/۸۴، یعنی تقریباً نصف درصد شامل افرادی بوده که اذعان داشته‌اند کاملاً با عوارض استعمال مواد مخدر آشنایی دارند. این نکته درخور تأمل است، زیرا اگر فقدان ضرورت به کسب اطلاعات به علت

آشنایی کامل پاسخ‌گو هم باشد، باز هم نیمی از افرادی که با عوارض استعمال مواد اعتیادآور آشنایی کامل دارند، کسب اطلاعات در این خصوص را امری لازم یا کمی لازم می‌دانند. در نتیجه برنامه‌ریزی برای دادن آموزش‌ها و اطلاعات لازم ضروری می‌نماید.

جدول شماره (۷): منابع فعلی پاسخ دهندگان برای کسب اطلاعات در خصوص مواد مخدر

منابع اطلاعاتی	فراوانی	درصد
گروه دوستان	۳۰	۱۹/۶۰
اولیای مدرسه	۳۰	۱۹/۶۰
رسانه‌های همگانی (رادیو، تلویزیون و مطبوعات)	۶۷	۴۳/۷۹
پلیس زن	۱۲	۷/۸۴
سایر سازمان‌ها	۱۰	۶/۵۳
بی‌پاسخ	۴	۲/۶۱
جمع	۱۵۳	۱۰۰

داده‌های جدول یادشده نشان می‌دهد که اصلی‌ترین منبع کسب اطلاعات دختران، با ۴۳/۷۹ درصد، رسانه‌های عمومی بوده است و پس از آن، گروه دوستان و اولیای مدرسه هر یک، با ۱۹/۶۰ درصد منبع اطلاعاتی بعدی محسوب شده است. پلیس زن با ۷/۸۴، در مرتبه سوم قرار دارد. اطلاعاتی که از گروه دوستان کسب می‌شود بنای علمی غنی ندارد و درخور تأمل است، هرچند درصد نسبتاً بیشتری از منابع کسب اطلاعات را شامل می‌شود؛ نتیجه اینکه نیاز به دادن اطلاعات مبتنی بر دانش و تجربه، با بنای علمی از طریق مراجع رسمی، ضروری است.

جدول شماره (۸): منابع اطلاعاتی که پاسخ دهندگان مایل به کسب اطلاعات از آنها هستند.

منابع اطلاعاتی	فراوانی	درصد
گروه دوستان	۱۳	۸/۴۹
اولیای مدرسه	۶۱	۳۹/۸۶
رسانه‌های همگانی (رادیو، تلویزیون و مطبوعات)	۲۲	۱۴/۳۷
پلیس زن	۴۴	۲۸/۷۵
سایر سازمان‌ها	۱۰	۶/۵۳
بی‌پاسخ	۳	۱/۹۶
جمع	۱۵۳	۱۰۰

جدول یاد شده نشان می‌دهد که پاسخ دهندگان مایل‌اند ابتدا از اولیای مدرسه با ۳۹/۸۶ درصد و پس از آن، از پلیس زن، به میزان ۲۸/۷۵ درصد به صورت منبع اطلاعاتی در خصوص آشنایی با مواد مخدر و عوارض سوء مصرف آن کسب نمایند. این آمار نشان دهنده آن است که پاسخ‌گویان خواستار کسب اطلاعات از منابع علمی و مراجع رسمی هستند و ظاهراً عرضه اطلاعات رودرروی علمی را به موضوع غیر مستقیم و یک طرفه بدون فرصت پرسش و پاسخ، ترجیح می‌دهند.

جدول شماره (۹): نظر پاسخ دهندگان درباره پلیس زن در قالب منبع اطلاعاتی درخور اعتماد

درجه اعتماد	فراوانی	درصد
کاملاً	۵۰	۳۲/۶۷
کمی	۶۹	۴۵/۰۹
اصلاً	۳۱	۲۰/۲۶
بی‌پاسخ	۳	۱/۹۶
جمع	۱۵۳	۱۰۰

داده‌ها نشان می‌دهد که ۴۵/۰۹ درصد از پاسخ دهندگان، پلیس زن را تا حدی منبع قابل اعتماد و ۳۲/۶۷ درصد ایشان پلیس زن را کاملاً درخور اعتماد می‌دانند. با توجه به آشنایی کمی که پاسخ دهندگان با مأموریت‌های پلیس زن داشته‌اند، بالغ بر ۷۷ درصد اعتماد، هرچند به صورت ناقص باشد، جای امیدواری برای برنامه‌ریزان آموزشی به همت پلیس زن دارد.

جدول شماره (۱۰): تأثیر احساس نزدیکی به پلیس زن در قالب منبع اطلاعاتی

احساس نزدیکی	فراوانی	درصد
کاملاً	۴۳	۲۸/۱۰
کمی	۵۴	۳۵/۲۷
اصلاً	۵۵	۳۶
بی‌پاسخ	۱	۰/۶۵
جمع	۱۵۳	۱۰۰

داده‌های اشاره شده نشان می‌دهد که ۲۸/۱۰ درصد از پاسخ دهندگان احساس نزدیکی به پلیس زن را منبع اطلاعاتی کاملاً مؤثر ارزشیابی کرده‌اند و سایر پاسخ‌گویان این مؤلفه را با تأثیر کم یا بدون تأثیر دانسته‌اند.

جدول شماره (۱۱): نقش پلیس زن در دادن اطلاعات جدید و صحیح درباره مواد

مخدر

میزان ایفای نقش	فراوانی	درصد
کاملاً	۴۳	۲۸/۱۰
کمی	۷۲	۴۷/۰۵
اصلاً	۳۸	۲۴/۸۳
بی‌پاسخ	۰	۰
جمع	۱۵۳	۱۰۰

فقط ۲۴/۸۳ درصد از پاسخ دهندگان جایگاهی برای پلیس زن در دادن اطلاعات جدید، در خصوص مواد مخدر و داروهای اعتیادآور قایل نیستند، لیکن بقیه - هر چند

به صورت محتاطانه- اعتقاد دارند که پلیس زن می‌تواند در این خصوص ایفای نقش نماید.

جدول شماره (۱۲): مؤثرترین روشی که پلیس زن می‌تواند از آن برای پیشگیری از گسترش مواد مخدر بهره‌برداری نماید.

مؤثرترین روش	فراوانی	درصد
تشکیل کلاس آموزشی در مدارس	۹۰	۵۸/۸۲
آموزش والدین	۲۶	۱۶/۹۹
آموزش اولیای مدرسه	۱۷	۱۱/۱۱
رسانه‌های عمومی	۱۷	۱۱/۱۱
بی‌پاسخ	۳	۱/۹۶
جمع	۱۵۳	۱۰۰

بر اساس داده‌های جدول یاد شده ۵۸/۸۲ درصد از پاسخ دهندگان مؤثرترین روش پیشگیری از طریق پلیس زن را برگزاری کلاس آموزشی در مدارس می‌دانند. یعنی آموزش مستقیم و چهره به چهره با امکان پرسش و پاسخ را مطلوب‌تر و مناسب‌تر می‌دانند.

جدول شماره (۱۳): ارزشیابی نقش پلیس زن در پیشگیری از ابتلا به مواد مخدر و عوارض ناشی از استعمال آن (در زمان تحقیق)

مؤلفه‌ها	فراوانی	درصد
بسیار خوب	۸	۵/۲۲
خوب	۱۱	۷/۱۸
متوسط	۳۰	۱۹/۶۰
ضعیف	۳۸	۲۴/۸۳
بسیار ضعیف	۶۳	۴۱/۱۷
بی‌پاسخ	۳	۱/۹۶
جمع	۱۵۳	۱۰۰

با توجه به داده‌های جدول یاد شده، ۶۶ درصد از پاسخ دهندگان نقش پلیس زن در پیشگیری از استعمال مواد مخدر و عوارض ناشی از مصرف آن را در زمان تحقیق در حد ضعیف و بسیار ضعیف ارزشیابی نموده‌اند که این موضوع نشان دهنده لزوم تلاش بیشتر پلیس زن در این زمینه است.

نتیجه‌گیری

در جمع‌بندی اطلاعات به دست آمده از ۱۵۳ تن از دانش‌آموزان دختر مقطع پیش دانشگاهی یکی از مناطق آموزش و پرورش شمال شهر تهران، که به صورت کاملاً تصادفی انتخاب شده بود، نتایج زیر در پاسخ به پرسش‌های تحقیق به دست آمد که به صورت کلی در این جدول خلاصه شده است:

ردیف	پرسش‌های	نتایج
۱	وضع فعلی پلیس زن در پیشگیری از مواد مخدر و عوارض ناشی از مصرف آن چگونه است؟	اکثر پاسخ دهندگان به میزان ۶۶ درصد نقش پلیس زن در پیشگیری از استعمال مواد مخدر و عوارض ناشی از مصرف آن را در زمان تحقیق در حد ضعیف و بسیار ضعیف ارزشیابی نموده‌اند. این در صورتی است که همان‌گونه که در داده‌های ناشی از پژوهش مشهود است، ضرورت به کارگیری پلیس زن در پیشگیری از ابتلا به مواد مخدر کاملاً اثبات شده است.
۲	درخور اعتماد بودن، احساس نزدیکی (به علت هم جنسی) و دادن اطلاعات جدید و صحیح پلیس زن در عرصه پیشگیری از ابتلا به مواد مخدر و عوارض ناشی از مصرف آن در بین دختران نوجوان تا چه اندازه است؟	الف- اکثر پاسخ دهندگان (= ۴۵/۰۹ درصد) پلیس زن را تا حدی منبع درخور محسوب می‌دارند؛ ب- ۲۸/۱۰ درصد از پاسخ دهندگان احساس نزدیکی به پلیس زن در قالب منبع اطلاعاتی را کاملاً مؤثر ارزشیابی کردند؛ ج- اکثر پاسخ دهندگان (= ۴۷/۰۵ درصد) نقش پلیس زن در دادن اطلاعات جدید و صحیح را در حد کمی ارزشیابی کرده‌اند.
۳	از نظر پاسخ دهندگان مؤثرترین روش مورد استفاده به همت پلیس زن در پیشگیری از ابتلای دختران نوجوان به مواد مخدر چیست؟	اکثر پاسخگویان (= به میزان ۵۸/۸۲ درصد) مؤثرترین روش پیشگیری از گرایش دختران نوجوان به مواد اعتیادآور به همت پلیس زن را برگزاری کلاس آموزشی در مدارس می‌دانند. این در وضعی است که بند ۸ از آئین نامه پیشگیری از اعتیاد، درمان معتادان به مواد مخدر و حمایت از افراد در معرض خطر، مصوب ۱۱۷ آبان ۷۶، مجمع تشخیص مصلحت نظام اذعان می‌دارد: به منظور پیشگیری از اعتیاد به مواد مخدر و داروهای روان‌گردان و غیره، کلیه سازمان‌های مرتبط به این امر، از جمله نیروی انتظامی موظف به تولید مجموعه‌های آموزشی و برگزاری دوره‌های آموزشی برای گروه‌های گوناگون؛ نظیر کودکان و نوجوانان، کادر آموزش و پرورش، والدین، مربیان و رابطان بهداشت و غیره هستند.

<p>الف- اکثر پاسخگویان (= به میزان ۵۰/۹۸ درصد) اظهار داشته‌اند که میزان آشنایی آنان با انواع مواد مخدر در حد کمی است؛</p> <p>ب- ۴۱/۸۳ درصد از آنان اذعان داشته‌اند که اصلاً با عوارض ناشی از استعمال مواد مخدر و داروهای اعتیادآور آشنا نیستند. (هرچند این ناآشنایی الزاماً به معنای پرهیز از استفاده از مواد مخدر و عوارض سوء مصرف آن نیست). نتایج حاصل از این داده‌ها بر ضرورت آموزش در این خصوص تأکید دارد.</p>	<p>میزان آشنایی جامعه آماری با مواد مخدر و نتایج مصرف آن تا چه اندازه است؟</p>	<p>۴</p>
<p>اکثر پاسخ دهندگان به میزان ۸۲/۳۵ درصد از سیگار استفاده نکرده‌اند و ۱۱/۱۱ درصد از ایشان حداقل برای یک بار سیگار مصرف کرده‌اند که این آمار در حد خود درخور توجه است. قرص‌های اکس با ۱۳/۷۲ درصد بیش-ترین موادی است که استفاده شده است و پس از آن شیشه و حشیش در درجه دوم و سوم قرار دارند. این داده‌ها علاوه بر تأکید بر داده‌های سؤال قبل، ضرورت آشنایی دختران جوان با مضرات استفاده از سیگار به عنوان پیش زمینه استفاده از مواد مخدر و آثار سوء مصرف انواع مواد مخدر، به خصوص مواد مخدر صنعتی، از جمله قرص‌های روان‌گردان و غیره را افزایش می‌دهد.</p>	<p>میزان مصرف سیگار و انواع مواد مخدر پاسخ دهندگان چگونه است؟</p>	<p>۵</p>
<p>داده‌ها نشان می‌دهد اکثر پاسخ دهندگان (به میزان ۶۴/۷۰ درصد) معتقدند کسب اطلاعات برای ایشان کاملاً ضروری است.</p>	<p>ضرورت کسب اطلاعات مرتبط با مواد مخدر از نظر پاسخ دهندگان تا چه اندازه است؟</p>	<p>۶</p>
<p>الف- داده‌ها نشان می‌دهد که اصلی‌ترین منبع کسب اطلاعات دختران (با ۴۳/۷۹ درصد)، رسانه‌های عمومی هستند و پس از آن، گروه دوستان و اولیای مدرسه هر یک با ۱۹/۶۰ درصد منبع اطلاعاتی بعدی محسوب می-شوند. پلیس زن، با ۷/۸۴ درصد در مرتبه سوم قرار دارد، این داده‌ها نشان می‌دهد که در صورت حضور ضعیف سایر نهادهای مرتبط با پیشگیری از مواد مخدر، از جمله رسانه‌ها، والدین، اولیای مدرسه و پلیس، گروه دوستان که منابع اطلاعاتی آنان غنای لازم علمی را ندارد، جانشین منابع علمی معتبر خواهد شد.</p> <p>ب- منبع اطلاعاتی مطلوب پاسخ دهندگان در درجه اول اولیای مدرسه با ۳۹/۸۶ درصد، و پس از آن پلیس زن با ۲۸/۷۵ درصد است، که این امر نشان می‌دهد برای اجرای اقدامات پیشگیرانه، آموزش اولیای مدرسه یکی از فاکتورهای مهم است و حضور پلیس زن در این عرصه باید پررنگ‌تر از گذشته باشد.</p>	<p>منابع فعلی و مطلوب تأمین کننده اطلاعات جامعه آماری در خصوص مواد مخدر چیست؟</p>	<p>۷</p>

پیشنهادها

با توجه به نتایج حاصل از داده‌های پژوهش محقق شده می‌توان پیشنهادهایی به این شرح مطرح کرد:

۱- از آنجا که ۱۱/۱۱ درصد از پاسخ دهندگان حداقل برای یک بار سیگار مصرف کرده‌اند و ۱۳/۷۲ درصد از آنان از قرص‌های اکس و مواد توهم‌زا استفاده کرده‌اند، و از طرف دیگر ۴۱/۸۳ درصد از ایشان اطلاعات خود را از مواد مخدر، و آثار سوء مصرف آن، در حد بسیار محدود برآورد کرده‌اند، و به میزان ۶۴/۷۰ درصد از پاسخ دهندگان معتقدند که کسب اطلاعات برای آنان کاملاً لازم است، لذا برگزاری کلاس‌های آموزشی به منظور یکی از اقدامات پیشگیرانه، بسیار مؤثر به نظر می‌رسد؛ بدیهی است اجرای برنامه‌های آموزشی زمانی مؤثرتر خواهد بود که در سه سطح دانش-آموزان، والدین و اولیای مدرسه و تعامل گسترده با انجمن‌های اولیا و مربیان مدارس اجرا شود. (پلیس زن نیز می‌تواند رکنی اساسی در اجرای برنامه‌های آموزشی باشد.) به این منظور مداخله والدین به روش‌های زیر:

- برگزاری جلساتی برای آگاه کردن والدین از خطر مواد و دادن آموزش‌های لازم؛
- دادن جزوه‌ها یا بروشورهای آموزشی به والدین؛
- ترغیب والدین به شرکت در تشکلات والدین از طریق انجمن اولیا و مربیان برای ایفای نقش‌های فعال‌تر؛

ب - برگزاری دوره‌های آموزشی یا روش‌های تغییر نگرش در دانش‌آموزان؛

پ - وضع مقررات واضح درباره مواد؛

ت - تخصیص امکانات مشاوره از طریق پلیس زن و درمان؛

ث - آگاه‌سازی معلمان؛

ج - آموزش مهارت‌های ارجاع دادن افراد مبتلا به مراکز مشاوره و درمانی؛

چ - استفاده از معلمان برای آموزش اطلاعات.

۲- پیش‌بینی ساعاتی در برنامه رسمی آموزش مدارس در قالب سرفصل دروس

مرتبط با هماهنگی وزارت آموزش و پرورش

۳- برنامه‌ریزی دقیق برای استفاده مستقیم و مؤثرتر پلیس زن در اجرای اقدامات پیشگیرانه با حضور در مدارس، جهت اجرای کلاس‌های آموزشی با هماهنگی مدارس و با مسئولیت معاونت پلیس پیشگیری ناجا. بدیهی است اجرای برنامه‌های پیشگیرانه در مدارس برای دختران (که زنان آینده به شمار می‌روند) چه‌بسا در سلامت خانواده و نسل آینده جامعه بسیار موثر باشد، زیرا آگاهی دختران در این خصوص و افزایش سطح دانش و اطلاعات آنان نه فقط در زمینه ابتلای آنان به مواد مخدر مؤثر است، بلکه در سلامت خانواده که نخستین نهاد اجتماعی به شمار می‌رود که کودکان در آن چشم باز می‌کنند و سلامت آینده جامعه، نقشی چشم‌گیر دارد و دختران امروز و مادران فردا با انتقال اطلاعات به فرزندان خود، در کنار دستیابی به اهداف یاد شده می‌توانند نقشی مؤثر در صرفه جویی هزینه‌های مبارزه با مواد مخدر، - که هر ساله سهم عمده‌ای از بودجه کشور را می‌بلعد- داشته باشند.

۴- تهیه، انتشار و توزیع بسته‌ها، بروشورها و کتابچه‌های آموزشی در مدارس و دبیرستان‌ها و درب منازل در ابعادی وسیع‌تر و فراگیر

۵- هماهنگی با وزارت آموزش و پرورش در خصوص اصلاح محتوای آموزشی کتب درسی و درج مطالب لازم در خصوص مخاطرات ابتلا به مواد مخدر، متناسب با سن مخاطبان و سرعت بخشی به این امر، با برقراری ارتباط گسترده بین دو سازمان ناجا و آموزش و پرورش

از آنجا که به استناد اطلاعات جمع‌آوری شده، یکی از منابع اطلاعاتی مهم، برای جوانان و نوجوانان دختر رسانه‌های عمومی هستند، همکاری و حضور پلیس زن در صدا و سیما برای تهیه و پخش برنامه‌های مناسب با محتوای آموزشی جهت مخاطبان جوان و نوجوان مفید و کارآمد خواهد بود.

منابع فارسی:

- اسماعیلی، محمد (۱۳۸۹). بررسی اثر آموزش درس مهارت‌های زندگی در تعامل با شیوه‌های فرزند پروری بر عزت نفس دانش‌آموزان، استان اردبیل. فصلنامه پیام مشاور، شماره ۶.
- بادنسکی، هوارد (۱۳۸۴). مواد مخدر نگاهی اجمالی، هادی کریمی و همکاران، ستاد مبارزه با مواد مخدر، تهران.
- باقری، منصور و هادی بهرامی (۱۳۸۸). نقش آموزش مهارت‌های زندگی بر دانش و نگرش به مواد مخدر و عزت نفس دانش‌آموزان، سایت (پایگاه) مبارزه با مواد مخدر.
- براون، استفان (۲۰۰۲). درمان اعتیاد زنان، صلاح الدین قادری، سازمان مبارزه با مواد مخدر، ۱۳۸۷، تهران.
- حیدری، مجتبی (۱۳۸۷). پیشگیری از جرم، روزنامه کیهان، اسفند ماه ۸۷، تهران.
- رحیمی موقر، آفرین (۱۳۸۳ش). مروری بر وضعیت اعتیاد و الگوهای مصرف مواد در زنان کشور، فصلنامه اعتیاد پژوهی، سال دوم، شماره ۷، مرکز مطالعات اعتیاد دانشگاه علوم پزشکی تهران.
- ساجدی، مریم و علی‌رضا محسنی تبریزی (۱۳۸۳). بررسی علل اجتماعی اعتیاد در زنان، فصلنامه اعتیاد پژوهی، سال دوم، شماره ۷، مرکز مطالعات اعتیاد دانشگاه علوم پزشکی تهران.
- سید تاج الدینی، علی و قاسم با خدا (۱۳۸۸). صیانت و پیشگیری معاونت آموزش ناجا، تهران.
- شایگان، فریبا (۱۳۸۷). بررسی میزان رضایتمندی مردم از پلیس زن در تهران، فصلنامه پلیس زن، سال دوم، شماره ۶، تهران.
- طارمیان، فرهاد (۱۳۸۰). بررسی مقدماتی اثر بخشی برنامه آموزش

مهارت‌های زندگی به منظور پیشگیری از مصرف مواد مخدر در دانش‌آموزان سال اول راهنمایی، دفتر پیشگیری از مصرف مواد مخدر در آموزش و پرورش.

- عیشاهی، نادر (۱۳۸۷). بررسی علل گرایش دانش‌آموزان پسر مقطع دبیرستان منطقه ۲۱ تهران به مواد مخدر، در سال ۱۳۸۶، دانشگاه علوم انتظامی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران.

- قادری، صلاح‌الدین (۱۳۸۳). دوره نوجوانی، اعتیاد، رشد، گرایش دختران نوجوان به مواد مخدر، فصلنامه اعتیادپژوهی، سال دوم، شماره ۷، مرکز مطالعات اعتیاد دانشگاه علوم پزشکی تهران.

- کرباسی، منیژه (۱۳۷۷). خانواده و اعتیاد، سمینار اعتیاد جوانان، تبریز.

- لیاقت، غلامعلی (۱۳۷۴). مواد مخدر و خانواده، مجله بهداشت جهانی، شماره ۳.

- محمدنسل، غلامرضا (۱۳۸۶). پیشگیری اجتماعی و وضعی از جرم، فصلنامه دانش حفاظتی و امنیتی، سال دوم و شماره پنجم، تهران.

- معین، محمد (۱۳۶۰). فرهنگ معین، انتشارات سپهر، جلد اول و چهارم، تهران.

- مهریار، امیر هوشنگ و جزایری، مجتبی (۱۳۷۷). اعتیاد، پیشگیری و درمان، نشر روان پویا، تبریز.

- نجفی ابرند آبادی، علی حسین (۱۳۷۸). پیشگیری از بزهکاری و پلیس محلی، مجله تحقیقات حقوقی دانشگاه شهید بهشتی، شماره ۲۵ و ۲۶، تهران.

انگلیسی

Aguilar, M.A. (1999). Promoting the educational achievement of Mexican - American Young Women. In P.L. Ewalt, E.M. Freeman, A.E. Forune, D.L. Poole, & S.L. Witkin (Eds.).

Gilligan, C. (1982). In a different voice: Psychological theory and women's development Cambridge: Harvard University Press.

Kampbell, Howard; (2009). Drug War Zone. University of Texas Press, USA.

Kandall, S.R. (1998), The history of drug abuse and women in the United States. Drug addiction research and the health of women. Edited by: Wetherington, C.L., Roman. US National Institute of Health, DIANE Publishing Co.

Lysaught, E., & Wodarski, J.S. (1996). Model: A dual focused intervention of depression and addiction. Journal of Child and Adolescent Substance Abuse, 5(1).

Liddle, H.A., Rowe, C., Dokof, G., A., & Lyke, J. (1998). Translating parenting research into clinical intervention for families of adolescents Clinical Child Psychology and Psychiatry, 3, pp 443-419

Hurd, p. Johnson. C. A. (1980) Prevention of cigarette smoking in the grade students journal of behavior medicine. 3.15-28 <http://WWW.farsi.khamenei.ir/news>.